

Sapnis par latvisku māju un Latvijas atpirkšanu

TIKŠANĀS AR RAIMONDU DUNKĀNU UN AIJŪ BERTRĀNI
NUJORKĀ

Kad Raimonds Dunkāns ar savu dzīves biedri Aiju Bertrāni ierodas Ņujorkā, pēcpusdienās uz tasi tējas viņu meitas Ligoa gleznu galerijā pulcējas labs skaits draugu, kaut vai novēlēt labdienu. Šoreiz Dunkāna apciemojums solas izvērsties par īstiem svētkiem: ar sava jaunā skatuves darba „Ship Ahoy“ izrādi 28. novembrī Karnegi zālē Dunkāns svinēs 90. šūpuļsvētkus.

„Tas būs vēl kaut kas Ņujorkā neredzēts.“ viņš stāsta, „spontāns teātris. Ildzdarbojoties publikai. Es, viens uz skatuves, kopā ar skatītājiem radišu vienreizīgu drāmatsiku poēmu, kļūdams par aktieri - mario-neti publikas virzītājam fantazijai.“

Tinies baltā apmetnī, kas uz pleca sasprausts ar latvisku saktu, Dunkāns ar saviem baltajiem matiem, dižo profilu un zilajām acīm izskatās pēc latvieša, vienalga, vai viņš staigā Parīzes vai Ņujorkas ielās. Taču apmetnis īstenībā ir klasiskā toga vai kitons, sakta ir bizantiešu kalums, un Dunkāns pats jau 90 gadus ir astotās paaudzes amerikānis. Viņa dzimtā ir slavens Pensilvānijas ģenerālis, drošsirdīgs jūras braucējs, un kāds sencis, kas 18. gadsimtenī pirmais Amerikā izdevās šēkspīra kopotos rakstus. Dunkāns reiz izteicās, ka esot arī vienīgais amerikānis pasaulē, kas dzīvojot pilnīgi neatkarīgs. Brīvs no konvencijām, viņš seko savai pārlicībai.

Amerikāņu žurnālisti un recenzenti Raimondu Dunkānu dēvējuši par pravieti, modernu Homeru, poētu un misonāru, dvēseļu burvi un reiz par Amerikas bītniku pionieri. Tas Dunkānu pamudināja ieņemt noteiktu stāju pret mūslaiku bītnikiem, kas, pēc viņa domām, ir nevis mākslinieki, bet pretenciozi sabiedrības nievātāji un kļūdu meklētāji. Tāpat viņam neimponē tā sauktie „dusmīgie jaunie cilvēki.“ „Es jau piedzimu dusmīgs,” viņš saka. „Bet es neapmierinājos ar pasaules kritizēšanu. Jauns un dusmīgs es devos uz Grieķiju atklāt jaunu pasauli!“

Dunkāns vēršas arī pret konvencionālo apģērbu un jau 60 gadus tērpjas pašaustās drānās („Krekls un toga ir viss, kas cilvēkam vajadzīgs“), ko papildina ar pašgleznotu zīda kaklautu un siksnu sandalēm. Reiz Parīzē, vācu okupācijas laikā, viņš, pamanījis kāda strādnieku pulciņa zobgalības, tiem uzsaucis: „Vācu zābaki jums laikam tīkamāki nekā manas kailās kājas!“

Dunkāns ir vienreizēja personība, sevī apvienojot talantus un aktivitātes, kuŗu pietiktu vairāku cilvēku mūžiem. Viņš ir aktieris, dzejnieks, filozofs, drāmatiķis, gleznotājs, valodnieks, tēlnieks, audējs, vadot arī savu akadēmiju Parīzē, 31 Rue de Seine, kur māca šīs un vēl citas mākslas skolniekiem, kuŗu starpā ir jaunieši un sirmgalvji, hercogienes un tirgus pārdevējas. Dunkāna slavenajā mājā notiek mākslas izstādes, koncerti, literāri vakari, allaž dodot vārdu gan māksliniekiem ar vārdu, gan jauniem talantiem.

Kopš 1911. gada, kad Dunkāns sastapa Aiju Bertrāni un viņā atrada ideālo dzīves biedri, viņš bijis latviešu draugs. Viņu pajumtē latviešiem allaž vieta — pēc kara tur bēgļu reizēm saplūdis tik daudz, ka daži pārgulējuši uz klavierēm, daži — zem tām. Vēl tagad Dunkānu namā glabājas slēgtās Latvijas sūtniecības valsts gērbonis un lielais karogs. Joprojām tur iegriežas arī latviešu ceļinieki, izstādes rīko latviešu mākslinieki. Nākamā pavasarī tur atklās Raimonda Dunkāna darba un dzīves dokumentācijas mūzeju, kur būs materiāli arī par viņa ģimenes locekļiem, — mūsu, slaveno, traģiskā nāvē mirušo dejotāju Izadoru Dunkāni, viņu vecākiem uc.

Aija Bertrāne iecerējusi Francijā, kādā Burgundijas novadā, kur daba līdzinās Latvijas laukiem, uzcelt latvisku māju un ierīkot mazu etnografisku mūzeju. Tur viņa pamazām iepērk zemi, — vecaini, kur nekas neaug, jo tuvumā nav ūdens. Kādreiz tur plīvoja Latvijas karogs. Ciema vecākais brīnējies, kādēļ Bertrānes kundze izraudzījusies tik necilu zemes stūri. „Gribu sēdēt uz sava pakalna un raudzīties uz vilņojošiem labības laukiem un bērzu un priežu mežu tālumā,“ viņa atbildējuši — un tad francūzis viņu sapratis.

Balstoties uz patiesības, ka 20. gadusimtenī viss ir pērkams, Aija Bertrāne lolo domu, kas fantastiska

R. L.

Raimonds Dunkāns

šķiet tikai pirmajā mirklī, proti, nopirkt Latviju! „Krievi jau reiz Amerikai pārdeva Alasku. Kā būtu, ja latvieši nosūtītu nākamajam krievu vadonim telegrammu, uzprasot: Skolko? (Cik?) Tā būtu lieliska reklāma Latvijai un latviešu degsmei par brīvības atgūšanu, Istenībā ļoti amerikāniska ideja, un Amerikas bankas to atbalstītu ar lieliem aizdevumiem, viņa domā un smaidot piebilst: „Tik fantastiska šī lieta nemaz nav.“

Abi neīkdienišķie sapņotāji un sava ceļa gājēji paliks Ņujorkā līdz Ziemsvētkiem un sestdienās viņu mājā — meitas Ligo mākslas galerijā — 215 E. 82. ielā aicināti dzejas un mūzikas kopēji un mīļotāji. Arī tie, kas sapni iedrošinās pārvērst dzīvē. R. L.